

2. ENGELSİZ ÜNİVERSİTELER ÇALIŞTAYI RAPORU

26-27 HAZİRAN 2008 – ODTÜ

26-27 Haziran 2008 günlerinde ODTÜ'de gerçekleştirilen Çalıştay'a 27 üniversiteden 47, ilgili kurum ve kuruluşlardan 2 kişi olmak üzere toplam 49 kişi katılmıştır.

Katılımcı Üniversiteler: Ankara, Adıyaman, Anadolu, Atatürk, Atılım, Bilkent, Boğaziçi, Cumhuriyet, Çanakkale 18 Mart, Çukurova, Ege, Erciyes, Gazi , Gaziantep, Hacettepe, Kırıkkale, Kocaeli, Mersin, Mimar Sinan Güzel Sanatlar, Muğla, Mustafa Kemal, ODTÜ, Pamukkale, Süleyman Demirel, Uludağ, Van Yüzüncü Yıl, Zonguldak Üniversiteleri.

1. Gün

Çalıştay Engelsiz ODTÜ Koordinatörü ve Çalıştay Başkanı Claire Özel'in açılış konuşmasıyla başlamış, ardından Gazi Üniversitesi Özel Eğitim Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ayşegül Ataman "Yüksek Öğretimde Engelli Öğrenciler" başlıklı konuşmasında terminoloji birliği gerektiği (Engelli Öğrenciler, Yetersizlikten Engellenmiş Birey, Özel gereksinimli öğrenciler) ilgili kanun, kanunun uygulanabilirliği, 2012'ye kadar tamamlanması gereken fiziki düzenlemeler, üniversite yönetimlerinin farkındalığı, bazı üniversitelerde bulunan araştırma merkezlerinin yanısıra taşıdığı önem dolayısıyla her üniversitede Engelli Öğrenciler Birimlerinin kurulmasının gerekliliği, yüksek öğrenime kadar geçen yıllar içerisinde ayrı eğitim ve kaynaştırma eğitimi uygulamaları, bunların yarar ve zararları, engellileri yüksek öğrenime hazırlayacak donanımın sunulmadığı, orta öğrenimde rehberlerin yüksek öğrenim konusunda yapacağı yönlendirmenin önemi, üniversiteye kadar gelebilmiş engellilerin şanslı ve küçük bir grup olduğu, mezuniyet sonrası istihdam sorunları, üniversiteler olarak engelli öğrencilere sağlanması gereken araç gereç donanım, barınma koşulları üzerinde durdu ve üniversitenin hedefinin bireyi bağımsızlığa kavuşturmak olması gerektiğinin önemini vurguladı. Bunlara ek olarak öğretim elemanlarının yetiştirilmesi, değerlendirme yeterliliklerinin üzerinde durulması, öğretim ortamlarının düzenlenmesi, fiziksel alt yapının düzenlenmesi, ayrımcılıktan kaçınılması ger ektiğini hatırlatarak üniversiteleri nasıl daha duyarlı yapabiliriz sorusunu gündeme getirdi ve engelsiz üniversite ağının neredeyse bir STK'ya dönüşüyor olduğunu hatırlattı. Kişiyi engelli yapanın toplumdaki ön yargı ve uygulamalar olduğunu ifade ederek "Onlar için değil, Onlarla yapılacak" düzenlemelerin başarılı olacağını ekledi.

ODTÜ Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans Öğrencisi Deniz Aydemir, Hacettepe Üniversitesi Engelliler temsilcisi Serap Gümüş engellilerin üniversite yaşamında yaşadıkları sorunları hayatlarından örneklerle aktardılar. Çukurova Üniversitesi Mimarlık Fakültesi öğrencisi Zeliha Eldem tarafından gönderilen ve yine kendi yaşamından örneklemeler sunan bir mektup okundu.

Engellilerin istihdamı konusunda yapılan ayrımcılık ayrıntılarıyla tartışıldı. Yeterlilik göz ardı edilerek engelli kotasından istihdamın yarattığı sorunlar dile getirilerek bu konuda uzman avukatlık bürolarından yararlanılması, STK'larla işbirliği ve emsal teşkil edecek bireysel mücadele gerektiği sonucun avarıldı. %3'lük engelli kotasının üniversitelerde araştırma görevlileri için de uygulanması önerildi. Üniversitelerde muafiyetten kaçınılması, yapılabiliğinin zorlanması ve engel özeline göre eğitim programlarında esneme yapılmasına değinildi. Engellilere danışılmadan yapılan çalışmaların başarısız olacağını hatırlatıldı.

İlk gün öğleden sonra Anadolu, Bilkent, Boğaziçi, Çanakkale 18 Mart, Gazi, Kırıkkale, Kocaeli, Muğla, ODTÜ ve Uludağ üniversiteleri adına temsilciler üniversitelerindeki çalışmalarını anlatan sunumlar yaptılar. Bazı üniversitelerde yasa gereği engelli öğrenciler birimi kurulduğu bazılarında ise henüz birim oluşturulmadığı görüldü.

2. Gün

Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Genel Müdürü Ruhi Kılıç çalışmalar, kaynaştırma eğitiminin önemi, istihdamdaki sorunlar konularında bilgilendirme yaptı. “Yardım eksenli değil Hak eksenli hizmet/çalışma” gerektiğini vurguladı. İşaret dili konusu ayrıntılarıyla tartışıldı. Seçmeli ders olarak eğitim fakülteleri öğrencilerine verilmesi önerildi.

4 ayrı başlıkta çalışma grubu oluşturuldu:

- Akademik erişilebilirlik (uygun ders, sınav ortamı ve malzemesi sağlama, bilgi kaynağına ulaşma)
- Çevre ve mimari erişilebilirlik.
- Yaşama aktif katılım ve ilişkiler (İnsanlar arası iletişim, özgüven geliştirici sanat, spor, hobi faaliyetleri, öğrenci kulüp ve toplulukları gibi)
- Üniversitelerde sorumluluk paylaşımı (İlgili birimler arasında etkin işbirliği)

Ek: Çalışma Grupları Raporları

Grup sunumlarından sonra genel tartışma bölümlerinde aşağıdaki vurgulamalar yapıldı.

- Engelli öğrencilere akademik destek verirsek engelli engelsize yardım istemek için değil, arkadaşlık etmek için gidecektir.
- Ulaşılabilirlik sadece ortopedik engelliler için değil diğer engellileri de gözetmelidir. Erişilebilirlik kaynak ve bilgiye de erişimi kapsamalıdır.
- Erişilebilirlik konusu kapsamı nedeniyle ayrı bir çalıştay düzenlenerek ele alınmalıdır.
- Binalarda sadece görme, işitme, ortopedik engelliler için değil kronik rahatsızlığı olanlar için de özel düzenlemeler gerekmektedir.
- Engelli sadece yardım alan değil yardım veren de olmalıdır.
- Engelsiz Üniversiteler platformu e-grubuna öğrencilerin de katılımı konusu ayrıntılarıyla tartışıldı. Her Engelli Öğrenciler Biriminin ihtiyaç görürse ve uygun öğrenci adayı varsa birer temsilci öğrenci atmasına, gelecek çalıştayda durumun değerlendirilmesine karar verildi.
- Grupta aktif olamayanların gruptan çıkarılması önerisi değerlendirildi ancak kabul edilmedi.

- Bir sonraki alıştay'ın 5-6 Mart 2009 tarihlerinde Ege niversitesi'nde yapılması prensip olarak benimsendi.

GRUP 1: AKADEMİK ERİŞİLEBİLİRLİK (Uygun ders, sınav ortamı ve malzemesi sağlama, bilgi kaynağına ulaşma)

Katılımcı niversiteler: Atatürk Üniversitesi Bilkent Üniversitesi Erciyes Üniversitesi Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Kırıkkale Üniversitesi Mustafa Kemal Üniversitesi Uludağ Üniversitesi Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Akademik gereksinimler çalışma grubu akademik gereksinimleri alt başlıklar altında değerlendirmiştir:

Materyaller ve destek sağlayıcılar (engellilerin engel durumlarına göre gereksinimleri değerlendirilerek uygun eğitim materyallerinin oluşturulması)

A. Görme Engelliler için:

- Kurumların GETEM'e kurumsal üyelik yapması,
- 6 nokta krler derneğinin kütüphanesinden yararlanılması,
- Okullara en az 1 adet brailleprinter sağlanması,
- Okullara JAWS (seslendirme) programının yüklü olduğu en az 1 adet laptop sağlanması,
- Uluslararası düzeyde, üniversitelerin çalışmalarının takip edilmesi,
- Öğrencinin engel durumuna göre materyallerin büyük punto ile yazılması,
- Ders notlarının CD'ye okutulması,
- Grsel malzemeler için kabartma yapılması, (harita, Şekil vs.)
- Bir sonraki akademik dönemin ders kitaplarının önceden hazırlanması, (CD'ye okutma vs.)
- Üniversitelerde CD'ye okutulan kitapların linklerinin diğer üniversitelerde, uygun koşullarda paylaşılması,
- Elektronik ortamda hazırlanan tüm materyallere öğrencinin ulaşabilmesi, ğretim görevlisinin sınıfta sunduğu görselleri öğrenciye vermesi için yaptırım uygulanması,
- 2008-2009 Akademik Yılında Eğitim Fakülteleri'nde başlayacak olan 'Topluma Hizmet Uygulamaları' isimli zorunlu ders kapsamında engelli öğrenciye akademik destek sağlanması için uygun koşulların sağlanması,

- Gönüllü görevli ağının kurulması, (Burslu öğrencilerin ya da akademik danışmanların görevlendirilmesi yoluyla engelli öğrenciye akademik destek verilmesi)
- Öğrencinin ders notları için not tutucu ayarlanması.

B. İşitme Engelliler için:

1. Ders materyallerinin işaret diline çevrilerek CD'ye kaydedilmesi, (Uludağ Üniversitesi bu konuda destek verebileceğini söylemiştir)
2. Eğitim materyallerin engelli öğrenciler için görselleştirilmesi,
3. Bilgisayar teknolojilerinden yararlanılması,
4. Halka sisteminin oluşturulması. (derste öğretim görevlisinin sesini yükselterek, sesin direk engelli öğrenciye gitmesini sağlayan sistem)

C. Disleksi, ADHD için:

Derste dağıtılan dökümanların gerektiği koşulda, büyüklük, şekil ya da renk açısından öğrencinin dikkatine uygun hale getirilmesi.

D. Ortopedik Engelliler için:

- Özellikle çizim veya sanat gibi bölümlerde okuyan öğrenciler için, materyallerin öğrencinin erişimine uygun yerde bulundurulması,
- Bilgisayar ortamında çizim yapılabilmesi için tek elle kullanılacak program geliştirilmesi. (bu şekilde bir program geliştirilmiş durumda)

E. Öğretim elemanları ve ders yöntemleri

- Akademik dönem başında engelli öğrencinin dersine girecek öğretim elemanları ve diğer ilgili birimlere yazılı bilgilendirme yapılması, (öğrencinin durumu, sınıf içi ve sınavlar sırasında dikkat edilmesi gerekenler)
- Engelli öğrenciler ile ilgilenen ve fazla mesai harcayan öğretim elemanlarına teşvik edici ödüllendirme yapılması, (harcadığı fazla zamanın izin olarak verilmesi gibi)
- Engellilerle ilgili farkındalık yaratmak amacıyla seminerler düzenlenmesi,
- Engel durumuna göre ders anlatım biçimine dikkat edilmesi,
- İşitme engelliler için, öğretim görevlisinin dersi arkasını dönmeden anlatması, yavaş ve açık konuşması,

- Görme engelliler için, ders anlatımı sırasında gizli kelimeler kullanılmaması, (şu, burda, gördüğünüz gibi vs.)
- Üniversitelerin Akademik Yıl başında yapılan oryantasyon programı dışında engelli öğrenciler için ayrıca oryantasyon yapılması, bilgi erişimlerinin nasıl sağlanacağı ve destek alanları hakkında bilgi verilmesi,
- Çalışma yöntemleri konusunda öğrencilere ayrıca zaman ayrılarak bilgilendirme yapılması.

SINAVLAR

A. Görme Engelliler için:

- Okutman ve yazman kullanılması, (akademisyen olmasına dikkat edilmesi)
- Öğrencinin değerlendirmesine bağlı olarak braille veya JAWS programı ile sınav verilmesi,
- Süre uzatması yapılması,
- Büyük punto ile sınavın verilmesi,
- Optik form kullanılmaması,
- Sayfa düzenine dikkat edilmesi,
- Öğrencinin sınav kağıdı değerlendirilirken sayfa düzenine dikkat edilmemesi,
- Soruların mp3 formatında kaydedilerek öğrenciye sorulması,
- Uzun parçalar için, sınavın bölünerek hazırlanması.

B. İşitme Engelliler için:

- İşitme derecesine göre; dinleme sınavı alacak öğrencinin sınavının ayrı alması,
- Dinleme sınavı alacak öğrencinin sınavdan muaf olması,
- Sınav yönergelerinin öğrenciye dikkatli açıklanması.

C. Disleksi, ADHD için:

- Süre uzatması yapılması,
- Sınavın ayrı verilmesi,

- Uzun sınavların bölünerek yapılması,
- Optik form kullanılmaması,
- Sınavın değerlendirmesinde dikkat dağınıklığı ve disleksiden kaynaklanan kelime hatalarının göz önünde bulundurulmaması.

D. Ortopedik Engelliler için:

Sınav düzeninin öğrencinin uyum sağlayabileceği şekilde oluşturulması.

Yardımcı olabilecek kaynaklar:

<http://www.specialeducationalneeds.com/>

http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/special_en.pdf

<http://www.specialeducationalneeds.com/mfl/biblio.doc>

GRUP 2: ÇEVRE VE MİMARİ ERİŞİLEBİLİRLİK

Katılımcı Üniversiteler ve Kurumlar: Anadolu Üniversitesi Kırıkkale Üniversitesi Kocaeli Üniversitesi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Muğla Üniversitesi Mustafa Kemal Üniversitesi ODTÜ T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Uludağ Üniversitesi II. Engelsiz Üniversiteler Çalıştayı kapsamında “Üniversitelerde Çevre ve Mimari Erişilebilirlik Grubu” 27 Haziran 2008 tarihinde saat 10:30-12:30 arasında Fizik Bölümünde toplanmış ve aşağıdaki başlıklarda görüşlerini derlemiştir:

- Yürürlükte olan TS 9111 Özürlü İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları (1991), TS 12460 Şehir İçi Yollar-Raylı Taşıma Sistemleri, Özürlü ve Yaşlılar İçin Tesislerde Tasarım Kuralları, (1998), TS 12576 Şehir İçi Yollar – Özürlü ve Yaşlılar İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemlerin Tasarım Kuralları vb. standartların güncellenmesi ve revize edilmesi gerekmektedir. Böylece halihazırda faydalanılmakta olan meslek odaları vb. kuruluşların hazırlamış olduğu rehber dokümanlar yerine uygulamalarda sıkça rastlanan farklılıkların bulunmadığı ilgili alanlara yönelik tek bir standart hazırlanmalıdır.

- YÖK Özürlüler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği çerçevesinde her üniversitede Özürlüler Danışma ve Koordinasyon Birimi kurulmalıdır. Yönetmelikte belirtildiği üzere bu birim “mediko-sosyal sağlık, kültür ve spor işleri daire başkanlığına bağlı” kurulabileceği gibi özellikle yeni kurulacaklarda birim adı korunarak (üniversitelerde benzer isimlerde farklı işlevler yürüten birimlerden ayırtılmak amacıyla) farklı başkanlıklara vb. bağlı kurum modelleri oluşturulabilir.

- Birim, üniversiteye kayıt öncesinde (üniversite internet sayfası, radyo ve TV programları, basın ve basılı dokümanlar) ve kayıt sırasında öğrencilere daha fazla ve daha uzun zamanlı katkı sağlayabilmek için öğrencilerle etkileşim ve iletişim kurmalıdır. Engelli öğrencilerle kurulacak iletişim sonucu yapılan tespitler, öğrencinin devam edeceği lisans programının yer aldığı müdürlük, dekanlık vb. birimin öğrenci işlerine ve ilgili bölümün başkanlıklarına bildirilmeli ve devam edilecek bölüm birimleri ve birim elemanları konudan haberdar edilmelidir.

- Kampüsler, kampuslerde yer alan yapılaşmış çevre (binalar, açık alanlar, yollar, yeşil alanlar, ulaşım yapı ve araçları vb.) erişebilirlik açısından analiz edilmeli ve tespitler yapılmalıdır. Analiz ve tespitler, varsa üniversitenin mimarlık bölümleri, bu bölümlerde engellilerle ilgili konularda çalışan öğretim elemanları, üniversitelerin inşaat daireleri ya da yapı işlerinde görevli mimarlar tarafından üstlenilmelidir. Mimarların ya da konuyla ilgili tasarımcıların bulunmadığı durumlarda üniversitenin yer aldığı ilin mimarlar odası şubesi, hatta mimarlar odası genel merkezi aracılığıyla veya bu hizmeti sağlayabilecek diğer üniversitelerin ilgili birimlerinden yardım alınmalıdır. Mevcut fiziksel çevredeki erişebilirlik sorunlarının yeniden yaşanmaması için, konuyla ilgilenen mimarların / tasarımcıların kesinlikle engellilerle ilgili konuda yetkin olmasına dikkat edilmelidir. Aksi takdirde, mevcut yapılaşmış çevreye bütün mevcut yasal prosedüre rağmen bugünkünden farklı yapılar dahil etme şansı olmayacaktır.

- Kampüsün kendisine ya da içinde yer alan yapıların erişilebilirliğine yönelik olarak, öncelikle erişebilirlik konusunda yetersizliği bulunan öğrencilerin devam edeceği yapı / yapı grupları başta olmak üzere öncelikli binalar belirlenmeli, erişebilirliğin sağlanmasına yönelik tespitler yapılmalı, düzenlemeler için bir projesi hazırlanmalı, maliyet belirlenmeli ve birim faaliyet programına alınarak birimin bütçesine dâhil edilmelidir. Bütçe ödeneği çıkınca da uygulaması gerçekleştirilmelidir.

- Bütçenin yeterli olmadığı durumlarda uygulamaya kaynak oluşturacak seçenekler (ulusal ya da uluslararası projeler, Avrupa Birliği projeleri vb.) araştırılmalı ve kullanma olanakları etkin hale getirilmelidir.

- Yapılaşmış çevrenin mevcut durumuyla ilgili yapılacak her türlü çalışmalara ek olarak özellikle yeni yapılacak binalarda, yollarda, açık alanlarda vb. mekanlarda erişilebilirlikle ilgili işlevsel ve mekansal çözümlerin sunulması sağlanmalıdır.

- Engellilerin Yüksek Öğrenime Katılımını temel alan ulusal katılımlı bir panel, sempozyum vb. organizasyon için de hazırlık (fikirselsel düzeyde) yapılmalı ve 3. çalıştayda bu konu gündeme alınmalıdır.

- Diğer çalışma gruplarından gelen sorular çerçevesinde;

- o Mevcut veya tarihi binalarda erişebilirliğe yönelik standart çözümler yerine binanın ya da çevrenin kendine özgü problemleri tespit edilerek ilgili çevre, yapı ya da mekan için uygun veya uyarlanabilir çözümler üretilmelidir.

- o Özellikle mevcut binalarda rampa genel tercih olarak gözükmekle beraber, mekansal yetersizlikler nedeniyle portatif rampalar, merdiven asansörleri, hareketli asansörler, hidrolik liftler vb. çözümlere başvurulmalıdır.

- o Erişebilirlik, yalnızca yetersizliği bulunan öğrenciler için değil herkes için olmalı, eşitlikçi yaklaşım tercih edilmelidir. Böylece, ayrımcılık ortadan kaldırılırken, erişebilirliğe yönelik kullanıcı potansiyelinin artması ile bu konuda yaptırım gücü de artırılmış olacaktır.

- Uygun ve örnek olarak nitelendirilecek uygulamaların erişilebilirliği sağlanmalı, geneli ilgilendiren problemler ve bulunan çözümler paylaşımına sunulmalıdır.

- Birim, yalnızca üniversite içinde sorumluluklar üstlenmemeli, özellikle erişebilirlik, barınma vb. konularında da yetersizliği olan öğrencilerin problemlerini belirlemeli ve çözümlerine yönelik girişimlerde bulunmalıdır.

GRUP 3: YAŞAMA AKTİF KATILIM VE İLİŞKİLER (İnsanlar arası iletişim, özgüven geliştirici sanat, spor, hobi faaliyetleri, öğrenci kulüp ve toplulukları gibi)

Katılımcı Üniversiteler: Adıyaman Üniversitesi Atılım Üniversitesi Bilkent Üniversitesi Cumhuriyet Üniversitesi Çukurova Üniversitesi Karaelmas Üniversitesi Kırıkkale Üniversitesi Kocaeli Üniversitesi

Mersin Üniversitesi Uludağ Üniversitesi Konu iki ana başlıkta ele alındı, değerlendirmeler ve öneriler bu iki başlık altında toplandı.

A. İlişkiler, insanlar arası iletişim B. Özgüven geliştirici faaliyetler, öğrenci kulüp ve topluluklarına katılım

Bütün değerlendirme ve öneriler engellilerin izole edilmeksizin engelsizlerle birlikte yaşamaları gereği gözönünde bulundurularak yapıldı.

A. İlişkiler, insanlar arası iletişim

o Yönetim, akademisyenler, öğrenciler için farkındalık çalışmaları yapmak,

o Eğitim Fakülteleri'nde öğretmen adaylarına farkındalık ve engellilerle olumlu iletişim becerileri konusunda eğitim vermek,

o Engelli öğrencilerin de üniversitelerin değişik birimlerinde ücret karşılığı çalışma olanağından faydalandırılması, böylelikle doğal bir kaynaşma ortamı sağlanması,

o İnsanlar arası iletişimin doğal ortamları olan kütüphanelerin, kafeteryaların, laboratuvarların, spor ve sosyal tesislerin, donanım ve kaynak açısından engellilere uygun olarak zenginleştirilmesi, bu mekanların engelsizleştirilmesi,

o Kaynaşma açısından ortak yaşam alanı olan yutlarda engellilerin özel gereksinimlerini karşılayacak koşulları sağlamak ancak onları izole etmemek ve engelsizler karşısında ekstra avantajlı olacakları bir durumu yaratmamak ve olası istismarlara engel olmak

o Gerekli durumlarda ailelerle belirli sınırlar içerisinde iletişim içinde olmak

B. Özgüven geliştirici faaliyetler, öğrenci kulüp ve topluluklarına katılım

• Üniversitelerde düzenlenmekte olan / düzenlenecek spor etkinliklerinde / yarışmalarında engelliler için de kategori ayrılması,

• Spor kulüp ve topluluklarında engellilerin de yer alması (engellilerin mutlaka spor yaparak bu topluluklarda yer alması gerekmiyor, topluluğun yönetsel kademelerinde yer alarak da bu ekiplerin bir parçası olabilirler.

• Bowling, masa tenisi, futbol, okçuluk, dart, bedminton, basketbol, satranç, bisiklet, atletizm, dalış sporlarının kaynaştırma spor branşı olarak uygun oluşlarından hareketle engellilerin bu spor dallarındaki mevcut topluluklara girmeleri ya da yeni toplulukların oluşturulması aşamasında sorumluluk üstlenmeleri için teşvik edilmeleri

- Kaynaştırma spor branşı olarak uygunluğu ve her engel grubu tarafından yapılabilirliği açısından uygun üniversitelerde bowling kulüpleri kurulması, üniversiteler arası bowling buluşmaları / yarışmaları düzenlenmesi
- Kaynaştırma etkinliği olarak dans, tiyatro, müzik toplulukları etkinlikleri düzenlemek
- Her yıl sonunda üniversiteler arası buluşmalar / şenlikler düzenlenmesi,
- Özendirici olması bakımından katılım sertifikaları düzenlenmesi,
- Engelli Öğrenciler Birimi sorumlularının engelli öğrencileri kulüp ve topluluklara katılım ve yeni topluluklar kurmaya teşvik etmeleri, sorumluluk vermeleri
- Mevcut öğrenci kulüp ve topluluklarında engeli olmayan öğrencilerde bilinç oluşturulması ve engellileri bu oluşumların içine dahil etme konusunda teşvik edilmeleri
- Her üniversitenin çevresel özelliklerine göre engellilerin çevredeki sanat, spor, hobi faaliyetleriyle tanıştırılması, yönlendirilmesi, bağlantıların kurulması,
- Donanımlı ve sistemi yerleşmiş üniversitelerin diğerlerine model olması, rehberlik yapması, çeşitli vesilelerle evsahipliği yapması,
- Üniversitelerin liselerde ve dershanelerde gerçekleştirdiği tanıtım faaliyetlerinde Engelli Öğrenciler Birimleri'ni ve engellilerin üniversite ortamında yaşama aktif katılabilecekleri olanakları tanıtmaları,
- Üniversitelerde yapılan oryantasyon etkinliklerinde Engelli Öğrenciler Birimi'nin ve engelli öğrencilerin katılabilecekleri etkinliklerin tanıtılması,
- "Akran dayanışması" yolu ile engellilerin sanat, spor, sosyal ve kültürel etkinliklere katılımlarının sağlanması, engelsiz akranların engelli öğrencileri katılım yönünde teşvik etmeleri,
- Engelli Öğrenciler Birim'lerine destek öğrenci kulüpleri kurulması,
- Şu ya da bu yolla yaşama aktif katılmış ve başarılı engellilerin toplantılar ya da basılı malzeme yoluyla engelli öğrencilere model olarak sunulması,
- Üniversitelerin değişik idari yapılanmaları dikkate alınarak spordan, öğrenci kulüp ve topluluklarından sorumlu kişilerin ve psikologların bu çalışma kapsamında birebir birlikte çalışmak üzere paydaş olmalarının sağlanması,
- Engelli Öğrenciler Birimi çalışanlarının bütün bu çalışmalarda, karşılaşılabilecek katılım sorunlarından olumsuz etkilenmeyerek çalışmalarına kararlılıkla devam etmeleri

ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SAĞLIKLI İNSAN İLİŞKİLERİ KURMALARI, SOSYAL, SANAT, SPOR GİBİ ALANLAR YOLUYLA YAŞAMA AKTİF KATILABİLMELERİ, ONLARA ÖZGÜVEN DESTEĞİ SAĞLAYACAK OLMAKLA BİRLİKTE ONLARI ÇEŞİTLİ CEMAATLERE İTİLMekten DE KURTARABİLECEK ÖNEMLİ BİR FAKTÖRDÜR.

GRUP 4: ÜNİVERSİTELERDE SORUMLULUK PAYLAŞIMI (İlgili birimler arasında etkin işbirliği)

Katılımcı Üniversiteler: Bilkent Üniversitesi Boğaziçi Üniversitesi Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Ege Üniversitesi Gazi Üniversitesi Gaziantep Üniversitesi Isparta Üniversitesi Kırıkkale Üniversitesi Mustafa Kemal Üniversitesi ODTÜ Uludağ Üniversitesi

II. Engelsiz Üniversiteler Çalıştayı kapsamında “Üniversitelerde Sorumluluk Paylaşımı Çalışma Grubu” 27 Haziran 2008 tarihinde saat 10:30-12:30 arasında MM25 amfisinde toplanmış ve aşağıdaki başlıklarda görüşlerini derlemiştir.

A. Üniversitelerin misyonunun belirlenmesi

Her bir üniversite engellilik ile ilgili misyonunu belirleyecek (Örnek; Boğaziçi Üniversitesi'nin misyonu yazılacak)

B. Engelli öğrenci biriminin oluşturulması

- Üniversiteler engelli öğrenci birimini oluşturmak ve çalıştırmak üzere bir yönerge hazırlamalı,
- Yapısı (personel yapısı) belirlenmeli,
- İş tanımları oluşturulmalı,
- Çalışma koşulları (standart çalışma prosedürleri) ve çalışanların yetki ve sorumlulukları belirlenmeli,
- Bütçesi oluşturulmalı,
- Rektör danışmanlarının yetkisi olmadığı için birim rektör yardımcılığına bağlı olarak kurulmalı, (tercihen eğitim öğretimden sorumlu bir rektör yardımcısı)
- Akademisyenler de birim çalışmalarına destek olmalı,

C. Her bir fakülteden katılımın sağlanması,

- Tam zamanlı bir sekreter birimde görev almalı,
- Sağlık Kültür Daire Başkanlığı bünyesinde yer almalı,
- Her bir çalışanı üniversite mezunu olmalı,
- Koşullarını sağlayan ve birimlerini kuran üniversitelerde ileriye dönük olarak Engelsiz Üniversite Komisyonu'nun kurulmalıdır.

D. Engelli öğrenci biriminin hizmetleri

- Kayıt öncesi ve kayıt sırası verilen hizmetler şunlardır; Engelli öğrencilerin birim hakkında bilgi sahibi olması için internet sayfasında ve ilgili broşürlerde bilgiler yer almalı. (Örnek; Bilkent)
- Temel bilgilerin yer aldığı bir broşürün başlangıçta hazırlanması (ODTÜ ve Bilkent Üniversitesi örneklerine bakılacak ve her üniversite kendi koşullarına göre kendi broşürünü oluşturacak) Broşür içeriğinde;Öğrenci nereye başvuracak?Hangi hizmetler var? başlıkları yer almalıdır.
- Engelli öğrencilerin gereksinimlerini belirlemek amacıyla Anadolu Üniversitesi tarafından geliştirilen form kullanılabilir.
- Kayıt sırasında engelli öğrencilere yönelik ayrı bir masanın bulunması. (amacı engelli öğrenciden çok diğer kişilerde farkındalık yaratmak ve bu konuda bilgi sunmak, masaya başvurmayan engelli öğrencilerin daha sonra başvurmaları için haberdar etmek)
- Kayıtlar sırasında öğrencilere engelli öğrenci biriminde çalışma konusunda soru sorulabilir. (gönüllü öğrenci bulma ve çalışmanın incelikleri- burs vb.)
- Engelli öğrenci gereksinimleri takip edilmeli ve değerlendirilmeli.
- Fiziksel ve sunulan hizmetler bakımından oryantasyon;
- Kampüsü öğrenmek amacıyla oryantasyon programı uygulamak
- Kayıt yapılan haftada uygulanacak bir orantasyon programı hazırlamak (örn; dört öğrenciye bir danışma gibi)
- Eğitim öğretim gereksinimlerinin saptanması
- İlgili anabilim dalları ile öğrenci için yetersizlik alanlarına uygun bireysel gereksinimlere göre öğretim planının yapılması, öğretim elemanlarının haberdar edilmesi ve gereksinimi olan öğrenim materyallerinin sağlanması
- Engelli öğrencilerin yardımcı teknoloji (ortez-protez vb.) gereksinimlerin belirlenmesi
- Engelli öğrencilerin burs gereksinimlerini belirleme ve burs taleplerini değerlendirme
- Eğiticilerin gereksinimleri farklı öğrenciler ve öğretimleri konusunda “farkındalık eğitimlerinin” planlanması ve yürütülmesi
- Eğiticilere engellilik konusunda bilgi sağlama (eğiticiler için paket bir bilgilenmenin hazırlanması)
- Üniversitelerin kendi koşullarında engelli bireylere yönelik çalışmaları konusunda döküman ve iletişim listesi oluşturma (örn; disleksi ile ilgili çalışan var mı? Öğrenci nasıl yönlendirilebilir?) ve bu tür gereksinimi olan öğrencileri ilgili birimlere yönlendirme
- Ayrıca birim aşağıda tanımlanan başlıklarda da hizmet verecektir;

- Birimin akademik ortamda tanıtılması
- Birime ilgili tarafların (öğrenci, eğitimci, üniversite çalışanı) gönüllü katılımını sağlama Engelli öğrencilerin zorlama olmadan birime başvurusunu teşvik etme
- Öğrencinin bilgilerini saklama (mahremiyet) konusunda titiz davranma
- Diğer üniversitelerin engelli öğrenci birimleri ile iletişimin sürekli kılınması ve bilgi paylaşımı
- Birimin psikolojik danışmanlık birimi olmadığı ve gereksinimi olan öğrencilerin psikoloğa yönlendirilmesi
- Birimin çalışma esaslarının profesyonelce yürütülmesi, duygusallık boyutunun olmaması